

Groep of individueel

Koppelgericht voeren alleen zinvol bij voldoende bedrijfsomvang

Het nieuwe automatische voersysteem van Lely op het hightechbedrijf van Praktijkonderzoek in Lelystad trekt veel aandacht. Maar hoe nieuw is het individueel ruwvoer verstrekken eigenlijk? Past een individuele benadering van de koe wel op de almaar groter wordende bedrijven die veel meer koppelgericht moeten werken? Een rondje langs specialisten.

Schaalvergroting en arbeidsbesparing. Het zijn de cruciale zaken in de hedendaagse melkveehouderij en daarbij hoort nadrukkelijk de keuze van het voersysteem.' Gert van Duinkerken, clustermanager diervoeding van Praktijkonderzoek, legt in het kort een van de redenen uit waarom er op het hightechproefbedrijf in Lelystad sinds december een volautomatisch voersysteem de tachtigkoppige veestapel voert. Na een gewenningsfase blijft het

voerhek sinds maart dit jaar leeg en wordt zowel ruw- als krachtvoer via De Atlantis, zoals producent Lely het voersysteem onlangs doopte, gemengd en per koe op maat verstrekt.

'Op het hightechbedrijf voerden we al jaren één basisrantsoen aan het voerhek en waren we beperkt in de mogelijkheden voor grote rantsoenwijzigingen', vervolgt Van Duinkerken. 'Het gemengd rantsoen kan niet te rijk zijn, omdat daarvan de koeien lui worden en ze minder actief naar het automatisch melksysteem gaan. Dankzij het nieuwe voersysteem kunnen we nu de verhouding snijmaïs-graskuil in het rantsoen binnen het koppel eenvoudig variëren.'

De verse koeien krijgen meer maïs en energierijke producten en bij de oudmelkte dieren is het aandeel graskuil groter. 'We verwachten dat we door de diergerichte voeding de koeien eerder uit de negatieve energiebalans kunnen krijgen', geeft Van Duinkerken de mogelijkheden van het systeem aan. 'Bovendien krijgen we een schat aan gegevens van de individuele koe, zoals voeropnamesnelheid en voer-

efficiëntie. Met het nieuwe voersysteem hopen we het bedrijfsdoel van het hightechbedrijf, het melkquotum volmelken met beperkte inzet van dure arbeid en grond, nog beter te realiseren.'

Nauwelijks interesse

De koe individueel voeren via krachtvoerautomaten is al jaren gemeengoed in Nederland en Vlaanderen. Nieuw lijkt het individueel voeren van ruwvoer. 'Wat is nieuw? Onze blauwe voerbakken staan al jaren op verschillende proefbedrijven in Nederland.' Arnold van Leeuwen van het automatiseringsbedrijf Insentec legt uit dat via hun Roughage Intake Control (RIC)-voersysteem via koeherkenning en het wegen van de (ruw)voeropname exact bepaald kan worden wat een individuele koe krijgt. De blauwe voerbakken zijn inderdaad heel herkenbaar op proefbedrijven, maar geen gemeengoed onder veehouders weet ook Van Leeuwen. 'Individueel ruwvoerverstrekking kan eigenlijk heel eenvoudig, maar in de praktijk blijken veehouders nauwelijks geïnteresseerd.'

Dat merkt ook Henk Helminck van Aaltens Constructiebedrijf uit Aalten. 'Tien jaar geleden leek individueel ruwvoer voeren een hype te worden. Wij zijn destijds gestart met het maken van voerbakken met een mengvleugel die bijproducten zoals MKS aan de individuele koe voert na elektronische herkenning. We hebben er zelfs mee op de RAI gestaan en we hadden veel kijkers. Kopers niet, ik denk dat we er hooguit tien verkocht hebben.' Meer bekendheid geniet de Selectfeeder, die stalrichteer Spinder zes jaar geleden ontwikkelde. Tot op dit moment zijn daarvan ongeveer honderd vreetplekken verkocht. Het systeem oogt eenvoudig. Koeien mogen een tijdseenheid vreten aan een voerhek waar een bepaalde voersoort ligt. Via de transponder, die ook gebruikt wordt bij de krachtvoerc omputer, worden koeien wel of niet toegelaten tot het ruwvoer. Meestal is dat maïs of zetmeelrijke producten zoals aardappelen, zo geeft Arjan Arends van Spinder aan. 'We hebben de Selectfeeder voornamelijk verkocht in Noord-Nederland aan bedrijven die krap zitten in het maïsaanbod', aldus Arends. Een

Individuele ruwvoerverstrekking op het hightechbedrijf

Peter Robinson: 'Speciale aandacht voor koeien die drachtig zijn van een tweeling'

De opstartgroep met verse koeien hoort vlakbij de melkput en kantoor vanwege de korte loopafstanden en goede observatiemogelijkheden en een overbezetting van boxen of voer-

hek is uit den boze. Het zijn de belangrijke details op grote bedrijven die nogal eens over het hoofd worden gezien weet Peter Robinson, voeren management specialist van de Amerikaanse universiteit in Californië.

Robinson adviseert koeien te groeperen op basis van drachtstatus en niet op basis van productie. 'Met een opstartgroep voor de eerste 14 dagen, een productiegroep, een droogzetgroep waarbij je de productie afremt en een droogstandgroep kom je al een heel eind. Eventueel maak je van de productiegroep meerdere groepen op basis van wel of niet drachtig.'

Voeren in groepen met dezelfde drachtstatus is succesvol in Californië vertelt Robinson over de

Amerikaanse staat, waar de bedrijfsgrootte gemiddeld 800 koeien bedraagt. 'We hebben zelfs bedrijven die koeien scannen om te zien of ze een tweeling dragen. Op sommige bedrijven loopt dat op tot 6 tot 10 procent en bij bedrijven met 3000 koeien loont het dan wel om er een aparte groep van te vormen. Overigens is een aparte groep niet echt noodzakelijk wanneer je maar weet dat een koe een tweeling draagt. Dan kun je haar langer in de hoge productiegroep laten lopen voor een betere conditie en eerder droog zetten voor voldoende rust. Voor het personeel is het bovendien handig te weten dat ze bij het kalven twee kalves eraf moeten halen.'

vreetplaats is genoeg voor 20 koeien, in die context moet het systeem volgens Arends vergeleken worden met een krachtvoerbox. Het probleem van de Selectfeeder lijkt de exacte opname te bepalen per koe omdat er gewerkt wordt op basis van tijd. 'De ene koe eet nu eenmaal sneller dan de andere', beaamt ook Arends.

Een Selectfeeder met één vreetplek kost 2100 euro, dat is exclusief de koeherkenning die nog moet worden ingebouwd. 'Over

het algemeen zijn de kopers melkveehouders die al een krachtvoerbox hebben. De computer moet dan alleen nog ruimte hebben voor een extra voersoort.' De verkoop van het selectievoerhek loopt ondanks dit beperkt investeringsbedrag niet echt storm, maar volgens Arends blijft er wel aandacht voor. 'Het voordeel is dat je geen productiegroepen hoeft te vormen, alle koeien kunnen in een groep blijven. Op kleinere bedrijven is groepen vormen veel te bewerkelijk. We verwachten dat er nog wel vraag blijft, we hebben het systeem in ieder geval nog lang niet afgeschreven.'

Lely Industries is volgens Jan Dirk van Mourik erg optimistisch over de kansen van individuele ruwvoerverstrekking. Lely plaatste op het hightechbedrijf een prototype van een automatisch voersysteem. 'We zien de mogelijkheden niet direct in de reductie van arbeidsbelasting, maar meer in de arbeidsflexibiliteit, voerkostenreductie, individuele informatie zoals voerefficiëntie en de individuele aandacht voor de koe', aldus Van Mourik. 'De bedrijven worden steeds groter, waardoor de specifieke koeaandacht noodgedwongen steeds kleiner wordt. Je kunt wel een rantsoen voor het voerhek draaien dat goed is voor gemiddeld 30 kg melk, maar er bestaat geen gemiddelde koe. Het gaat erom dat je de individuele koe kunt geven waar ze op dat moment behoefte aan heeft.'

Groepsvoeding

Het nieuwe volautomatische voersysteem Atlantis zit boordevol techniek. Bedrijfsadviseur Erik Meuleman van EXXA, onderdeel van Hendrix UTD, merkt op dat veehouders juist steeds meer behoefte hebben aan eenvoudige voersystemen. 'Het aanschaffen van een voersysteem hangt sterk af van de koppeling grootte en de interesse van de veehouder. Door de steeds maar groeiende veestapels en toenemende werkdruk willen veehouders eenvoud en snelheid. Ze willen één keer per dag voeren en voor de rest van de dag klaar zijn', vertelt Meuleman, die aangesteld is om met name grote bedrijven te adviseren. 'Bij grote veestapels ontkom je er niet aan om in groepen te voeren. Het mooiste zou zijn een koppel vaarzen, een opstartgroep en een lage, en een hogeproductiegroep. Met deze groepen kun je in feite ook heel goed voldoen aan de behoefte van de individuele koe.'

Meuleman beseft dat vier groepen alleen voor de echt grote be-

Jan Wienia, Oosterzee: 'De koeien leren het supersnel, zolang het product maar lekker is'

'Eigenlijk is dit ook een soort gemengd voeren. Verdeeld over de dag kunnen de hoogproductieve koeien zes keer vier minuten lang perspulp of vezels opnemen.' Jan en vader Siebren

Wienia uit het Friese Oosterzee verbouwden hun stal in 2002 ingrijpend om meer boxplaatsten te creëren en plaatsten naast een Weelink-hek en krachtvoerboxen een Spider Select Feeder met twee voerplaatsen. 'Voeren kost me nu weinig arbeid. Het gras voer ik met een druk op de knop en twee keer per dag gooi ik perspulp en aardappelvezels voor de Selectfeeder.' Jan Wienia kende wel de nodige aanloopproblemen. 'We hadden geen afscheidingshekken gekocht, omdat de ruimte daarvoor ontbrak. Daardoor probeerden de koeien elkaar bij het hek te verstoten. Omdat de koeien gedurende de vreettijd vast staan gebeurden er veel ongelukken wat me uiteindelijk wel drie koeien heeft gekost. Dat die

hekken noodzakelijk zijn wist ik niet, maar sinds ik hekken heb geplaatst gaat het prima.' Van de 70 melkkoeien krijgen alleen de koeien met meer dan 25 kg en de vaarzen met meer dan 20 kg melk toegang tot de bijproducten. Voor iedere kilogram melk krijgen ze anderhalve kilogram product met een maximum van 24 kg. 'Dat leren ze supersnel, zolang het product maar lekker is. Ik ga ervan uit dat koeien ongeveer 1 kg product per minuut eten. Volgens de rekenregels krijgen mijn koeien dan te veel bijproducten, maar ik heb nooit problemen. Dat de ene koe fanatieker en sneller eet dan de ander, tja, dat is pech voor de trage koe.'

drijven is weggelegd. 'Per groep moet je eigenlijk toch wel denken aan minimaal vijftig tot zestig koeien. Anders wordt de hoeveelheid te mengen voer te weinig en de arbeidsbehoefte te groot. Wanneer je een klein rantsoen gaat mengen in een grote mengwagen valt bovendien de menging tegen.'

De bedrijfsgrootte is voor het maken van een aantal groepen cruciaal en de Nederlandse en Vlaamse omstandigheden lijken daarvoor doorgaans ongeschikt. 'Ik kom wel op bedrijven met 150 koeien die alle dieren hetzelfde rantsoen aanbieden via TMR flatfeeding vanwege de arbeidsbelasting. Dit is een beetje een compromis. Met slechts een volledig rantsoen aan het voerhek mis je de productiepiek bij de verse koeien of worden de laagproductieve koeien boven de norm gevoerd met alle gevolgen van dien. Maar deze bedrijven nemen de nadelen van een TMR-rantsoen voor lief en keizen liever voor arbeidsgemak.' De combinatie van een gemengd basisrantsoen aan het voerhek en een krachtvoercomputer noemt Meuleman 'wedden op twee paarden'. 'Dat is financieel niet sterk, je moet immers twee voersystemen afschrijven. Dan kun je beter voeren met een goedkopere doseerwagen en een krachtvoercomputer.'

Zelfrijdende voermengwagens

Terug naar Praktijkonderzoek in Lelystad. Daar werd een toenemende interesse signaleerd voor volautomatisch voeren via een zelfrijdende voermengwagen aan rails door de stal, zoals in Scandinavische landen gangbaar is. Het systeem wordt daar veel toegepast in de grupstallen, maar nieuwe systemen zijn ook geschikt voor ligboxenstallen. Het Deense voersysteem Mullerup, waarvan Packo Fullwood onlangs het eerste in Nederland verkocht, voert volautomatisch meerdere groepen koeien. 'Het is een nieuwe ontwikkeling waarbij je bij nieuwbouw flink op stalruimte kunt besparen', constateert Van Duinkerken. 'Het voordeel van zo'n systeem is dat je meerdere malen per dag kunt voeren, waardoor koeien actiever zijn en mogelijk meer voer opnemen. Wel blijft het maken van groepen noodzakelijk. Het wisselen van al die groepen neemt tijdens het melken weer veel tijd in beslag.'

Ook Erik Meuleman verwacht dat het vaker vers voeren, zoals bij het voersysteem Atlantis, meer voeropname betekent. 'Vooral in combinatie met de melkrobot zie ik wel voordelen. Bij een traditionele melkput zal het moeilijker zijn. Een koe is een kud-

dedier en je ziet dat koeien na het melken gezamenlijk gaan eten. Dat kan bij een voersysteem met een beperkt aantal plaatsen wel eens voor problemen zorgen.'

Van Mourik geeft aan dat de Atlantis met 16 voerplaatsen geschikt is voor het voeren van 60 koeien. Op het hightechbedrijf bedient de Atlantis al 72 koeien. Daarmee kan hij hetzelfde aantal koeien bedienen als bij een automatisch melksysteem. 'We proberen nu de informatie die we krijgen op het hightechbedrijf en de kennis van Praktijkonderzoek over het voermodel te implementeren in het voersysteem', legt Van Mourik de samenwerking tussen van Praktijkonderzoek en Lely uit. Hij hoopt dat de eerste nulserie begin 2005 geplaatst gaat worden. Over de prijs laat hij zich niet uit. 'Die is concurrerend met bestaande voersystemen.'

Jaap van der Knaap

